

Mokslininkų požiūris į mokslo komunikaciją: ar rūpi autorių teisių apsauga bei vieša prieiga prie mokslo kūrinių

Dr. Renata Matkevičienė

Šiuolaikinė visuomenė, dažnai vadinama žinių ar žinijos visuomene, kelia reikalavimus mokslininkų bendruomenei ne tik atlikti visuomenės darnią raidą užtikrinančius, ją lemiančius tyrimus, skatinančius ir fundamentaliųjų, ir taikomųjų tyrimų, atliekamų kartu su verslo institucijomis, bet ir informuoti visuomenę, supažindinti ją su atliekamais tyrimais, jų rezultatais, poveikiu visuomenei ar atitinkamai gyvenimo sričiai. Tokiu būdu išryškėja žinių ekonomikos ir žinių visuomenės keliami reikalavimai mokslo bendruomenės ir jos komunikacijos atvirumui, skaidrumui, rezultatų sklaidai.

Mokslo (mokslinės) komunikacijos problematika, kuri Lietuvoje dėl terminijos dažnai suprantama ir vertinama ir kaip mokslo populiarinimo veikla, tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje yra pakankamai aktuali tema. Tiesa, pabrėžtina, jog mokslo (mokslinės) komunikacijos tradicija Lietuvoje kiek skiriasi nuo mokslo komunikacijos traktavimo užsienyje: Lietuvoje kalbant apie mokslo komunikaciją dažniausiai turima omenyje mokslo populiarinimo veikla (populiarus mokslo pristatymas visuomenei, tam taikant visuomenės informavimo priemones), tuo tarpu užsienyje mokslo komunikacijos tyrimams suteikiamas kiek platesnis kontekstas, įtraukiant ir mokslo rezultatų sklaidą mokslo bendruomenėje (mokslo komunikacija traktuojama ne tik kaip mokslininko komunikacija mokslininkų bendruomenei, bet ir mokslininko komunikacija mokslinėms institucijoms, mokslininko mokslinių rezultatų sklaida visuomenei tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu).

Lietuvoje dažniausiai leidinių (taip pat ir mokslo) viešos prieigos klausimus kelia ir analizuoja mokslinių bibliotekų direktoriai, aptardami prieigos prie mokslo leidinių internetu galimybes, tačiau nėra analizuojamas mokslininko, mokslo kūrinių autoriaus požiūris į viešą (ir / ar atvirą) prieigą prie mokslo kūrinių, netiriamas mokslininko požiūris į mokslui svarbią mokslo idėjų ir mokslo tyrimų rezultatų sklaidą. Tyrimų duomenys išryškino nepakankamą mokslininkų bendruomenės dėmesį mokslo kūrinių sklaidai, viešos (ir / ar atviros) prieigos prie mokslo kūrinių svarstymams.

2008m. buvo atliktas mokslo kūrinių autorių požiūrio į viešą prieigą prie mokslo kūrinių tyrimas, kurio duomenys buvo pristatytos mokslinėje monografijoje „AUTORIŲ TEISĖS MOKSLO KOMUNIKACIJOJE. Lietuvos mokslininkų kūrinių, publikuojamų valstybės remiamuose moksliniuose žurnaluose, teisinė intelektinės nuosavybės apsauga“.

Pranešime pristatomi ir aptariami ne tik atlikto tyrimo rezultatai, tačiau pateikiamas ir mokslo (populiarinimo) komunikacijos atvejis, sustiprinantis būtinybę atvirai ir viešai mokslo komunikacijos sklaidai tiek įvairiuose mokslininko- mokslininko, mokslininko – mokslo institucijos, mokslininko-visuomenės kontekstuose, tiek įvairiais lygmenimis (tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu).